

Ks. RYSZARD F. SADOWSKI SDB
Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, UKSW - Warszawa

BARTŁOMIEJ SKOWROŃSKI
Wydział Nauk Pedagogicznych, UKSW - Warszawa

POCYSTERSKIE OPACTWO W ŁĄDZIE JAKO CENTRUM KULTURY. ANALIZA OCZEKIWAŃ ODBIORCÓW

Zaprezentowana w niniejszym opracowaniu analiza oczekiwań odbiorców oferty kulturalnej proponowanej w pocysterskim opactwie w Łądzie nad Wartą stanowi drugą część cyklu czterech publikacji prezentujących opinie zwiedzających na temat aktualnej i przygotowywanej propozycji kulturalnej. Struktura niniejszego opracowania składa się z czterech części odpowiednio prezentujących: charakterystykę nowych form oferty kulturalnej; analizę opinii respondentów na temat zainteresowania nowymi formami oferty kulturalnej; analizę oceny opinii respondentów na temat nowych propozycji kulturalnych oraz podsumowanie. Kwestionariusz ankiety oraz metodologię badań przedstawiono w opracowaniu rozpoczynającym cykl publikacji na temat kulturalnej oferty łądzkiego klasztoru, które zostało zamieszczone w 3 numerze „Seminare” z roku 2014.

1. CHARAKTERYSTYKA NOWYCH FORM OFERTY KULTURALNEJ

Przygotowując poszerzoną ofertę kulturalną łądzkiego zabytku w badaniach sondażowych zaproponowano dziesięć nowych propozycji kulturalnych celem wyłonienia spośród nich najbardziej atrakcyjnych ofert, które możliwie najlepiej wyjdą naprzeciw oczekiwaniom zwiedzających. Wśród zaproponowanych nowych propozycji znalazły się:

1. Ekspozycja nowoodkrytej polichromii z XIV w. przedstawiającej św. Katarzynę Aleksandryjską oraz wystawa prezentująca nowoczesne metody konserwatorskie;
2. Wystawa poświęcona osadnictwu olęderskiemu w okolicach Łądu i specyfice kulturowej tego osadnictwa;
3. Symposium naukowe *Ziemia Łądzka – ziemią gościnną* na temat kolejnych fal osadnictwa;
4. Wystawa archeologiczna poświęcona odkryciom dokonany podczas badań archeologicznych prowadzonych w grodzisku Lenda;

5. Wystawa archeologiczna prezentująca znalezione w pobliżu Łądu artefakty świadczące o ważnej roli Łądu w kontaktach interregionalnych;
6. Wystawa poświęcona Europejskim Szlakom Kulturowym, szczególnie *Szlakowi Cysterskiemu* i *Drodze św. Jakuba*;
7. Przedstawienie teatralne poświęcone św. Katarzynie Aleksandryjskiej;
8. Wystawa prezentująca najcenniejsze zbiory biblioteki klasztoru łądzkiego;
9. Sympozjum naukowe *Lenda medii aevi* prezentujące odkryte w ostatnich latach w Łądzie średniowieczne zabytki oraz wyniki przeprowadzonych na ich temat badań;
10. Nowy sposób korzystania z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztornej księżnicy dzięki nowej aranżacji pomieszczeń bibliotecznych i czytelnii.

Św. Katarzyna Aleksandryjska
fot. Ryszard Sadowski

W ramach prac remontowych prowadzonych na pierwszym piętrze wschodniego skrzydła klasztoru odkryto w dniu 22 lutego 2011 roku XIV-wieczną polichromię przedstawiającą m.in. św. Katarzynę Aleksandryjską. Badania i konserwacja przeprowadzona przez zespół konserwatorski prof. Ewy Roznerskiej-Świerczewskiej z UMK w Toruniu potwierdziły wysoką wartość zabytkową odkrycia oraz postawiły pod znakiem zapytania powszechnie przyjmowane w literaturze przeznaczenie pomieszczeń tej części klasztoru.

Osadnictwo olęderskie w okolicach Łądu należy umiejscowić w szerszym kontekście intensywnego osadnictwa na podmokłych terenach I Rzeczypospolitej począwszy od XVI wieku. Proces ten nasilił się jeszcze bardziej po potopie szwedzkim, w wyniku którego znacznie zmniejszyła się liczba ludności niektórych regionów Polski. Początkowo osadnicy ci przybywali z Niderlandów, z czasem byli to także Niemcy, Czesi, Szkoci, Węgrzy oraz Polacy z innych regionów Polski. Szacuje się, że w okresie od połowy wieku XVI do połowy XVIII w. założono na terenie Rzeczypospolitej ok. 1700 osad, z czego tylko ok. 300 było założonych przez ludność holen-

derską¹. Zasadniczą część osadników olęderskich to ludność protestancka, która na terenach tolerancyjnej Rzeczypospolitej szukała miejsca na godne życie. Ludność ta chętnie osiedlała się na terenach podmokłych, wzdłuż rzek budując kanały, irygując tereny pod uprawy i wznosząc charakterystyczną architekturę, którą do dziś można podziwiać w wielu miejscach. Na terenach Puszczy Pyzdrskiej, która swym zasięgiem obejmowała także Łąd i jego okolice, w okresie XVI-XVIII wieku powstało ok. 190 osad, z czego tylko w latach 1761-1793 aż 46 osad olęderskich².

Charakterystyczną cechą dokumentującą olęderskie korzenie osadnictwa są nazwy miejscowości zawierające takie słowa, jak „Olędry” lub „Holendry”. W promieniu kilkunastu kilometrów od łądzkiego klasztoru znajdują się następujące miejscowości będące pozostałością olęderskiego osadnictwa: Ciążęńskie Olędry (dziś Ciążęńskie Holendry), Wrąbczynkowskie Olędry (dziś Wrąbczynkowskie Holendry), Łukomskie Olędry (dziś Łukom), Zagórowski Olędry (dziś Huta Stara), Trąbczyńskie Stare Olędry (dziś Łazisk III)³.

Symposium *Ziemia Łądzka – ziemią gościnną* ma na celu pokazanie, jak rodzimi mieszkańcy Łądu i najbliższych okolic przyjmowali przybywających tu z różnych stron osadników i jak ci ostatni z czasem wrastali w rodzimy krajobraz. Przykładem mogą tu być przybyli do Łądu w XII w. z Niemiec cystersi, którzy szybko stali się integralną częścią tej ziemi. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku licznego osadnictwa żydowskiego, szczególnie w pobliskim Zagórowie i Słupcy, oraz osadnictwa olęderskiego.

Na terenie słowiańskiego grodu Lenda prowadzono w latach 1960-1986 badania archeologiczne, które przyniosły szereg cennych ustaleń na temat historii tego obiektu oraz jego znaczenia w państwie wczesnopiastowskim. W wyniku przeprowadzonych prac wykopaliskowych odkryto reliktury fortyfikacji grodowych, budowli mieszkalnych i urzędów gospodarczych, a także zlokalizowano pozostałości – znanych z XIII-wiecznych źródeł historycznych – dwóch kościołów i funkcjonujących przy nich cmentarzyisk. Pozyskano także liczne zabytki (wczesnośredniowieczne militaria, ozdoby, monety, narzędzia i przedmioty codziennego użytku), które wraz ze sporządzoną dokumentacją (opisową, rysunkową oraz fotograficzną) trafiły do zbiorów Muzeum Archeologicznego w Poznaniu⁴.

Ponadto zbadano kilka innych stanowisk archeologicznych, które tworzyły zaplecze grodu w Łądzie⁵. Prace wykopaliskowe na terenie samego klasztoru wy-

¹ Por. Z. Chodyła, *Najstarsze dzieje osad olęderskich w okolicach Nekli w latach 1749-1793*, Społeczny Komitet Renowacji Cmentarzy Olęderskich, Nekla 2005, s. 4.

² Por. W. Kowalska, Z. Chodyła, *Puszcza Pyzdrska. Olęderskie dziedzictwo*, s. 5. Publikacja wydana w roku 2010 w ramach Programu Operacyjnego Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

³ Por. tamże, s. 7-8.

⁴ Por. M. Brzostowicz, *Gród wczesnośredniowieczny w Łądzie nad Wartą w świetle badań archeologicznych*, w: *Łąd nad Wartą. Dziedzictwo kultury słowiańskiej i cysterskiej*, red. M. Brzostowicz, H. Mizerska, J. Wrzesiński, Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Poznań-Łąd 2005, s. 47-60.

⁵ Por. M. Brzostowicz, *Badania archeologiczne nad zapleczem grodziska wczesnośredniowiecznego w Łądzie, pow. słupecki*, *Fontes Archaeologici Posnanienses*, . 47(2011), s. 107-127; K. Samela,

konano w ograniczonym zakresie i obejmowały tylko wybrane miejsca. W roku 1997 prowadzono np. badania archeologiczne w Oratorium św. Jakuba, w roku 2000 zespół archeologów pod kierunkiem dr. J. Stępkowskiego prowadził badania w krypcie kościoła i na zewnątrz w pobliżu wschodniej jego części, natomiast w latach 2006 i 2008 zespół archeologów pod kierunkiem prof. A. Wyrwy przeprowadził badania wykopaliskowe na terenie wirydarza oraz w kilku miejscach przylegających do murów klasztoru⁶. Istnieje więc znaczny zbiór artefaktów, które świadczą o historii tego miejsca i ich udostępnienie szerszemu gronu zwiedzających wydaje się wzbogacać atrakcyjność klasztornej zabytku.

O bogatej historii łądzkiego klasztoru świadczy fakt umieszczenia go na trasie europejskich szlaków kulturowych, które w zamysle Rady Europy mają promować tożsamość, kulturę i wspólne dziedzictwo Europy. Łądzki został włączony w *Szlak cysterski* oraz *Drogę św. Jakuba*⁷. Ponadto łądzkie opactwo znalazło się na *Szlaku bursztynowym* i *Szlaku Piastowskim*⁸. Wydaje się, że wystawa prezentująca ideę szlaków kulturowych oraz obecność pocysterskiego opactwa w Łądzie na tych szlakach może okazać się zarówno interesująca dla zwiedzających, jak i posiadać duży walor edukacyjny.

Wraz z przybyciem do Łądu salezjanów nieodłączną formą promocji kultury w łądzkim klasztorze stał się teatr. Jedną z pierwszych decyzji przybyłych w roku 1921 do Łądu salezjanów była decyzja odbudowy zawałonego północnego skrzydła klasztoru, w której powstała sala teatralna. Teatr pełnił bowiem niezwykle ważną rolę w wychowaniu młodzieży i był atrakcyjną formą oddziaływania na okolicznych mieszkańców. W czasie, gdy w Łądzie było Małe Seminarium – 1923-1952 (z przerwą na okres okupacji), wychowankowie zaprezentowali ok. 130 różnych przedstawień teatralnych. Wraz z przeniesieniem w roku 1952 do Łądu Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego tradycja przedstawień teatralnych Małego Seminarium była kontynuowana. Alumni WSD do dziś prezentują rokrocznie kilka różnych przedstawień, na które zapraszani są okoliczni mieszkańcy i grupy młodzieży objętej oddziaływaniem wychowawczym salezjanów. Na szczególną uwagę zasługuje wystawiane przez kilkadziesiąt lat w okresie wielkiego postu *Misterium Męki Pańskiej*, w którym rokrocznie uczestniczyło kilka tysięcy widzów⁹. Obecnie salezjańska grupa teatralna oraz grupa

---

Cmentarzysko wczesnośredniowieczne w Łądzie nad Wartą, stan. 9, pow. słupecki, woj. wielkopolskie, Fontes Archaeologici Posnanienses, 47(2011), s. 129-177.

⁶ Por. A. M. Wyrwa, *Opactwo cysterskie w Łądzie nad Wartą. Wstępne, sondażowe badania wykopaliskowe w 2006 r.*, w: „Architectus” 23(2008)1, s. 41-53.

⁷ Por. oficjalna witryna Szlaku Cysterskiego w Polsce: <www.szlakcysterski.org>, (data dostępu: 3.12.2013); por. także *Drogi św. Jakuba w Polsce*, <www.camino.net.pl/camino-polska/>, (data dostępu: 3.12.2013).

⁸ Por. *Szlaki kulturowe. Szlak bursztynowy*, <www.szlaki-kulturowe.pl/szlak_bursztynowy.html>, (data dostępu: 3.12.2013); por. także oficjalna witryna Szlaku Piastowskiego: <www.szlak-piastowski.com.pl>, (data dostępu: 3.12.2013).

⁹ Por. J. Nowiński, J. Wąsowicz, *Scena teatralna w Łądzie*, w: *Salezjanie w Łądzie 1921-2011*, red. J. Nowiński, Tamkapress, Warszawa-Łądz 2011, s. 132-143.

młodzieżowa pod kierunkiem salezjanów kilka razy do roku zaprasza mieszkańców Łądu i okolicy na przygotowane przez siebie przedstawienia. Od kilku lat, łądzka grupa teatralna prezentuje swą twórczość także w formie wyjazdowej w różnych częściach Polski. Wydaje się więc, że przygotowanie przedstawienia o życiu św. Katarzyny Aleksandryjskiej mogłoby być skuteczną formą promocji nowoodkrytego fresku tej Świętej oraz zachęcenia do zapoznania się z jego walorami artystycznymi i najnowszymi metodami konserwatorskimi.

Na szczególną uwagę zasługuje łądzka biblioteka, która ma swoją długą historię sięgającą biblioteki klasztornej cystersów, następnie kapucynów i księży diecezjalnych. Przybyli do Łądu salezjanie zastali zaledwie szczątki bogatych zbiorów klasztornych, które po decyzji o kasacie klasztoru w części zostały zabezpieczone w bibliotekach kościelnych, w części znalazły się w kilku bibliotekach uniwersyteckich, po części zostały zniszczone lub zaginęły. Aktualnie w zbiorach biblioteki łądzkiego klasztoru znajduje się tylko niewielki fragment biblioteki cysterskiej. Wraz z powołaniem w Łądzie Małego Seminarium zaczęto intensywnie gromadzić publikacje z zakresu wychowania oraz lektury szkolne. Po przeniesieniu do Łądu Wyższego Seminarium Duchownego zmienił się nieco profil gromadzonych zbiorów, koncentrowano się bowiem na publikacjach z zakresu teologii i filozofii. Ze względu na wychowawcze posłannictwo salezjanów stopniowo wzbogacano także dział wychowawczo-pedagogiczny. Dokonywano również zakupów lektur szkolnych, które służyły miejscowej młodzieży od lat korzystającej z biblioteki seminaryjnej.

Sytuacja zmieniła się radykalnie w roku 2012, gdy alumni WSD w Łądzie zaczęli studia pedagogiczne w ramach porozumienia zawartego pomiędzy Towarzystwem Salezjańskim i Uniwersytetem Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Od tego czasu łądzka biblioteka szybko uzupełniła swoje zbiory o najnowsze publikacje z zakresu nauk o wychowaniu, a szczególnie z pedagogiki i resocjalizacji. Już na początku roku 2011 biblioteka liczyła ponad 134 tys. woluminów, a w jej posiadaniu było ok. 2,1 tys. tytułów czasopism. W zbiorach specjalnych łądzkiej księżnicy znajduje się m.in. pozostała ze zbiorów cysterskich ręcznie pisana księga z roku 1470. Biblioteka posiada 290 starodruków, a wśród nich dwa XV-wieczne *Liber de homine* autorstwa Galeottusa Martiusa i *Epistolae ad familiares* Cycerona oraz wydany w Paryżu w roku 1702 *Missale Cisterciense*. Łądzka biblioteka od lat służy okolicznej ludności, która bezpłatnie korzysta z jej zbiorów. Lista czytelników systematycznie rośnie, co zauważa się szczególnie ostatnio wraz ze zmianą profilu gromadzonego księgozbioru. Według danych z roku 2011, biblioteka klasztorna w Łądzie była drugą co do wielkości ogólnodostępną biblioteką w Wielkopolsce Wschodniej po Miejskiej Bibliotece Publicznej w Koninie. Atrakcyjność biblioteki wśród zewnętrznych czytelników wzrosła wraz z udostępnieniem katalogu książek w Internecie. W latach 1994-1999 z biblioteki korzystało blisko 600 czytelników, a w trakcie samego tylko roku akademickiego 2009/2010 – 215 osób, które wypożyczyły niemal 4 tys. woluminów¹⁰.

¹⁰ Por. M. Babicz, *Biblioteka w Łądzie w latach 1921-2011*, w: *Salezjanie w Łądzie 1921-2011*,

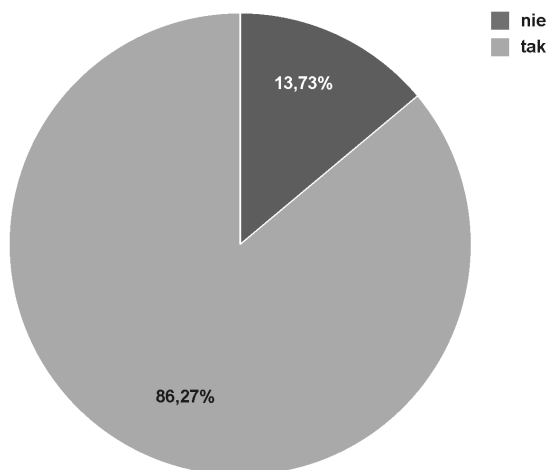
Planowana gruntowna przebudowa skrzydła północnego klasztoru i zaaranżowanie w nim zbiorów bibliotecznych oraz nowoczesnej, łatwo dostępnej czytelnicy powinno znacznie podnieść walory użytkowe i atrakcyjność łądzkiej księżnicy. Wraz z realizacją kolejnych etapów rewitalizacji klasztoru łądzka biblioteka będzie nie tylko skuteczniej służyć okolicznym mieszkańcom, będzie także atrakcyjnym miejscem pracy naukowej oraz lektury duchowej dla osób szukających w klasztorze wytchnienia od nazbyt szybkiego tempa współczesnego życia.

Symposium *Lenda medii aevi* ma być wydarzeniem naukowym prezentującym najnowsze odkrycia w łądzkim klasztorze. Do najważniejszych odkryć ostatnich lat należy zaliczyć XIV-wieczną polichromię św. Katarzyny Aleksandryjskiej oraz XIII-wieczną tkaninę herbową dekorującą relikwie obecne w ołtarzu św. Urszuli w łądzkim kościele. Ponadto w ramach sympozjum zostanie zaprezentowany *Tryptyk z Łądu* – nieznane dzieło średniowiecznej snycerki.

2. ANALIZA OPINII RESPONDENTÓW NA TEMAT ZAINTERESOWANIA NOWYMI FORMAMI OFERTY KULTURALNEJ

Niniejszy fragment opracowania dotyczy zawartego w kwestionariuszu pytania nr 5, którego celem było ustalenie, czy zwiedzający byłiby zainteresowani poszerzoną ofertą kulturalną bez wymieniania, o jakie konkretne propozycje kulturalne chodzi¹¹.

Na wykresie nr 1 został zaprezentowany rozkład wyników dotyczących odpowiedzi respondentów na pytanie o zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturalnej na terenie opactwa pocysterskiego w Łądzie.

Wykres nr 1. Zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturowej osób badanych.

red. J. Nowiński, Tamkapress, Warszawa-Łąd 2011, s. 126-131.

¹¹ Wszystkie wykresy i tabele zamieszczone w niniejszym opracowaniu oparte są o badania własne przeprowadzone w Pocysterskim Opactwie w Łądzie w dniach 4.08.2013-4.09.2013.

Zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturalnej zadeklarowało 534 osób, co stanowi 86,3% osób całej grupy 619 osób, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie. Aż 106 osób (14,6%) spośród 725 osób biorących udział w badaniach nie udzieliło odpowiedzi na pytanie (systemowe braki danych) o zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturowej.

Tab. nr 1. Zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturowej osób badanych.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	Nie	85	11,7	13,7
	Tak	534	73,7	86,3
	Ogółem	619	85,4	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	106	14,6	
Ogółem		725	100,0	

Zdecydowana większość osób badanych jest więc zainteresowana udziałem w ofercie kulturalnej na terenie opactwa w Łądzie.

Tab. nr 2. Zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturowej osób badanych ze względu na wykształcenie.

Wykształcenie			Częstość	Procent	Procent ważnych
Podstawowe	Ważne	nie	4	8,9	12,1
		tak	29	64,4	87,9
		Ogółem	33	73,3	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	12	26,7	
	Ogółem		45	100,0	
Gimnazjalne	Ważne	nie	3	8,1	9,1
		tak	30	81,1	90,9
		Ogółem	33	89,2	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	4	10,8	
	Ogółem		37	100,0	
Zasadnicze zawodowe	Ważne	nie	15	11,6	16,0
		tak	79	61,2	84,0
		Ogółem	94	72,9	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	35	27,1	
	Ogółem		129	100,0	

Średnie	Ważne	nie	26	11,2	13,5
		tak	166	71,2	86,5
		Ogółem	192	82,4	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	41	17,6	
	Ogółem		233	100,0	
Licencjat	Ważne	nie	5	15,6	16,1
		tak	26	81,3	83,9
		Ogółem	31	96,9	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	1	3,1	
	Ogółem		32	100,0	
Wyższe	Ważne	nie	32	12,9	13,6
		tak	204	81,9	86,4
		Ogółem	236	94,8	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	13	5,2	
	Ogółem		249	100,0	

Analiza wyników wskazuje, że wykształcenie nie ma większego wpływu na poziom zainteresowania nowymi propozycjami kulturalnymi. We wszystkich grupach zasadnicza większość respondentów deklaruje zainteresowanie wzbogaconą ofertą kulturalną łądzkiego klasztoru. Przy czym, największe zainteresowanie deklarują osoby z wykształceniem gimnazjalnym – 90,9% ważnych odpowiedzi, następnie osoby z wykształceniem podstawowym – 87,9%, z wykształceniem średnim – 86,5%, wyższym – 86,4%, z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 84,0%. Najniższe zainteresowanie deklarują osoby z wykształceniem licencjackim – 83,9% ważnych odpowiedzi. Różnica między najbardziej i najmniej zainteresowaną grupą, ze względu na wykształcenie, wynosi zaledwie 7,0%. Odpowiednio, w odwrotnej kolejności przedstawia się brak zainteresowania nowymi propozycjami kulturalnymi i różnica między najniższym i najwyższym wynikiem niezainteresowanych grup waha się między 9,1-16,1% ważnych głosów, gdzie najwięcej osób deklarujących brak zainteresowania poszerzoną ofertą, to osoby z wykształceniem licencjackim (16,1%), natomiast najmniej osób deklarujących brak zainteresowania to osoby z wykształceniem gimnazjalnym – 9,1% ważnych odpowiedzi. Należy zwrócić uwagę na znaczny odsetek osób, które nie udzieliły odpowiedzi na pytanie o zainteresowanie poszerzoną ofertą kulturalną. Stosunkowo mało osób z wykształceniem wyższym pominęło odpowiedzi na to pytanie - 5,2% i licencjackim - 3,1%, natomiast bardzo znaczny odsetek osób nieodpowiadających na pytanie posiada wykształcenie podstawowe - 26,7% oraz zasadnicze zawodowe - 27,1% wszystkich respondentów.

Tab. nr 3. Zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturowej osób badanych ze względu na wiek.

Wiek			Częstość	Procent	Procent ważnych
poniżej 18 lat	Ważne	nie	4	13,8	13,8
		tak	25	86,2	86,2
		Ogółem	29	100,0	100,0
od 18 do 30 lat	Ważne	nie	14	15,9	16,7
		tak	70	79,5	83,3
		Ogółem	84	95,5	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	4	4,5	
		Ogółem	88	100,0	
od 31 do 45 lat	Ważne	nie	21	11,5	12,7
		tak	145	79,2	87,3
		Ogółem	166	90,7	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	17	9,3	
		Ogółem	183	100,0	
od 46 do 60 lat	Ważne	nie	17	8,7	9,9
		tak	155	79,1	90,1
		Ogółem	172	87,8	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	24	12,2	
		Ogółem	196	100,0	
powyżej 60 lat	Ważne	nie	29	12,7	17,3
		tak	139	60,7	82,7
		Ogółem	168	73,4	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	61	26,6	
		Ogółem	229	100,0	

Analiza wyników wskazuje, że wiek podobnie jak wykształcenie nie ma większego wpływu na poziom zainteresowania nowymi propozycjami kulturalnymi. We wszystkich kategoriach wiekowych poziom zainteresowania nowymi propozycjami jest bardzo wysoki bo sięga aż 90,1% ważnych odpowiedzi w przypadku osób między 46 a 60 rokiem życia. Najniższy odsetek zainteresowanych poszerzoną ofertą wykazują osoby powyżej 60. roku życia i jest to 82,7% ważnych odpowiedzi. Różnica w deklarowanym zainteresowaniu pomiędzy skrajnymi grupami wiekowymi wynosi zaledwie 7,4%. Odpowiednio, brak zainteresowania wyraża się w odwrotnej kolejności. Najwięcej osób deklarujących brak zainteresowania poszerzoną ofertą to osoby powyżej 60. roku życia, a najmniej liczna grupa niezainteresowanych ubogaconą ofertą kulturalną to osoby pomiędzy 46

i 60 rokiem życia, wśród których odsetek ten wynosi zaledwie 9,9%. Interesujący jest fakt, że ilość osób pomijających odpowiedź na pytanie o zainteresowanie poszerzoną ofertą kulturalną systematycznie rośnie wraz z wiekiem we wszystkich grupach. Wszystkie osoby z grupy poniżej 18. roku życia udzieliły odpowiedzi na to pytanie. W grupie wiekowej 18-30 odsetek osób, które nie odpowiedziały na nie wynosił zaledwie 4,5%; w grupie 31-45 – 9,3%, w grupie 46-60 już 12,2%, by wśród osób przekraczających 60 rok życia osiągnąć 26,6% wszystkich respondentów.

Tab. nr 4. Zainteresowanie udziałem w poszerzonej ofercie kulturowej ze względu na miejsce zamieszkania.

rodzaj grupy			Częstość	Procent	Procent ważnych
mieszkańcy Łądu	Ważne	nie	12	6,0	6,2
		tak	181	90,5	93,8
		Ogółem	193	96,5	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	7	3,5	
	Ogółem		200	100,0	
osoby przyjezdne	Ważne	nie	73	13,9	17,1
		tak	353	67,2	82,9
		Ogółem	426	81,1	100,0
	Braki danych	Systemowe braki danych	99	18,9	
	Ogółem		525	100,0	

Analiza wyników wskazuje, że miejsce zamieszkania ma nieco większy wpływ na zainteresowanie poszerzoną ofertą kulturalną niż kryterium wieku i wykształcenia. Osoby zamieszkujące Łąd lub najbliższej jego okolicy wykazują znacząco wyższe zainteresowanie wzbogaconą ofertą kulturalną – 93,8% ważnych odpowiedzi, podczas gdy w przypadku osób przyjezdnych odsetek ten jest niższy aż o 10,9% ważnych odpowiedzi i wynosi 82,9%. Deklarowany brak zainteresowania ma się odpowiednio odwrotnie. Należy jednak zwrócić uwagę na dużą różnicę pomiędzy osobami przyjezdnymi i osobami zamieszkującymi Łąd i okolicę w udzielaniu odpowiedzi na pytanie o chęć skorzystania z poszerzonej oferty kulturalnej proponowanej w klasztorze. Jedynie 3,5% ludności lokalnej pominięło odpowiedź na to pytanie, podczas gdy wśród osób przyjezdnych odsetek ten wynosi aż 18,9%.

3. ANALIZA OPINII RESPONDENTÓW NA TEMAT OCENY NOWYCH PROPOZYCJI KULTURALNYCH

Kolejne tabele prezentują wyniki dotyczące 6. pytania kwestionariusza ankiety, w którym jest mowa o konkretnych propozycjach poszerzających kulturalną ofertę łądzkiego klasztoru¹². Wszystkie te propozycje zostały scharakteryzowane poniżej.

Tab. nr 5. Zapoznanie się z ekspozycją polichromii przedstawiającej św. Katarzynę Aleksandryjską i wystawą prezentującą metody konserwacji tej polichromii.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	12	1,7	2,9
	w małym stopniu	3	,4	,7
	w stopniu przeciętnym	57	7,9	13,9
	w dużym stopniu	161	22,2	39,2
	w bardzo dużym stopniu	178	24,6	43,3
	Ogółem	411	56,7	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	314	43,3	
Ogółem		725	100,0	

Jedynie 56,7% ankietowanych odniosło się do tej propozycji. Wśród osób udzielających odpowiedzi znaczna większość wykazał się zainteresowaniem tą propozycją – w bardzo dużym i dużym stopniu zainteresowanie wykazuje łącznie aż 82,5%, podczas gdy zainteresowanie w bardzo małym i małym stopniu deklaruje jedynie 3,6% osób odnoszących się do tej propozycji. Osoby deklarujące przeciętne zainteresowanie to niespełna 14% spośród grupy osób udzielających odpowiedzi.

Tab. nr 6. Obejrzenie wystawy poświęconej osadnictwu olęderskiemu i specyficznej kulturze tego osadnictwa.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	10	1,4	2,5
	w małym stopniu	10	1,4	2,5
	w stopniu przeciętnym	45	6,2	11,0
	w dużym stopniu	149	20,6	36,5
	w bardzo dużym stopniu	194	26,8	47,5
	Ogółem	408	56,3	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	317	43,7	
Ogółem		725	100,0	

¹² Instrukcja do pytania nr 6 wskazywała respondentom możliwość ustosunkowania się do dowolnej liczby nowych propozycji kulturalnych z listy dziesięciu nowych ofert.

Spośród wszystkich osób biorących udział w badaniach, jedynie 56,3% odpowiedziało na tę propozycję, deklarując w zasadniczej większości duże lub bardzo duże zainteresowanie, które łącznie deklaruje 84,0% osób udzielających odpowiedzi. Mały lub bardzo mały stopień zainteresowania obejrzeniem wystawy poświęconej osadnictwu olęderskiemu wykazuje jedynie 5,0% osób. Grupa osób zainteresowanych tą ofertą w stopniu przeciętnym wyniosła zaledwie 11,0%.

Tab. nr 7. Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym *Ziemia Łądzka – ziemią gościnną* na temat kolejnych fal osadnictwa w okolicach Łądu.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	11	1,5	3,7
	w małym stopniu	14	1,9	4,7
	w stopniu przeciętnym	47	6,5	15,6
	w dużym stopniu	107	14,8	35,5
	w bardzo dużym stopniu	122	16,8	40,5
	Ogółem	301	41,5	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	424	58,5	
Ogółem		725	100,0	

Spośród 725 osób biorących udział w badaniach jedynie 301 osób (41,5%) odniosło się do propozycji udziału w sympozjum *Ziemia Łądzka – ziemią gościnną*. Zainteresowanie tą propozycją w stopniu bardzo dużym i dużym wyraziło łącznie 76,0% respondentów, w stopniu małym lub bardzo małym zainteresowanie wykazało 8,4% spośród grupy udzielającej odpowiedzi, natomiast w stopniu przeciętnym propozycją tą zainteresowanych jest 15,6% osób.

Tab. nr 8. Obejrzenie wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym w okolicach grodu Lenda i klasztoru.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	7	1,0	1,8
	w małym stopniu	4	,6	1,0
	w stopniu przeciętnym	48	6,6	12,2
	w dużym stopniu	141	19,4	35,9
	w bardzo dużym stopniu	193	26,6	49,1
	Ogółem	393	54,2	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	332	45,8	
Ogółem		725	100,0	

Odpowiedzi na propozycję udziału w wystawie archeologicznej udzieliło 54,2% wszystkich badanych, z czego w dużym i bardzo dużym stopniu zainteresowanych tą propozycją jest łącznie aż 85,0% osób, w stopniu małym i bardzo

małym jedynie 2,8% respondentów oraz 12,2% osób deklaruje zainteresowanie w stopniu przeciętnym.

Tab. nr 9. Obejrzenie wystawy archeologicznej prezentującej znalezione w pobliżu Łądu artefakty świadczące o ważnej roli Łądu w kontaktach interregionalnych.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	3	,4	,9
	w małym stopniu	7	1,0	2,1
	w stopniu przeciętnym	41	5,7	12,1
	w dużym stopniu	131	18,1	38,8
	w bardzo dużym stopniu	156	21,5	46,2
	Ogółem	338	46,6	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	387	53,4	
Ogółem		725	100,0	

46,6% wszystkich respondentów odniosła się do propozycji obejrzenia wystawy archeologicznej, spośród tych osób łącznie aż 85,0% wykazało się bardzo dużym i dużym zainteresowaniem, podczas gdy małym i bardzo małym zainteresowaniem wykazało się jedynie 3,8% spośród udzielających odpowiedzi, a 12,1% wykazało przeciętne zainteresowanie tą propozycją.

Tab. nr 10. Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem *Szlakiem Cysterskim* i *Drogą św. Jakuba*.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	4	,6	1,1
	w małym stopniu	7	1,0	1,9
	w stopniu przeciętnym	46	6,3	12,3
	w dużym stopniu	148	20,4	39,7
	w bardzo dużym stopniu	168	23,2	45,0
	Ogółem	373	51,4	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	352	48,6	
Ogółem		725	100,0	

Zainteresowanie obejrzeniem wystawy na temat Europejskich Szlaków Kulturowych zadeklarowało jedynie 51,4% wszystkich ankietowanych, spośród nich zainteresowanie w stopniu bardzo dużym i dużym łącznie zadeklarowało 84,5%, a 3,0% osób wykazało zainteresowanie tą wystawą w stopniu małym i bardzo małym łącznie, 12,3% zadeklarowało zainteresowanie w stopniu przeciętnym.

Tab. nr 11. Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	14	1,9	4,3
	w małym stopniu	15	2,1	4,6
	w stopniu przeciętnym	53	7,3	16,2
	w dużym stopniu	119	16,4	36,3
	w bardzo dużym stopniu	127	17,5	38,7
	Ogółem	328	45,2	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	397	54,8	
Ogółem		725	100,0	

Spośród wszystkich ankietowanych tylko 45,2% odniosło się do propozycji obejrzenia przedstawienia teatralnego opowiadającego o św. Katarzynie Aleksandryjskiej. Spośród tych osób aż 75,0% zadeklarowało duży lub bardzo duży stopień zainteresowania tym wydarzeniem artystycznym. Zainteresowanie w stopniu małym i bardzo małym łącznie wykazało 8,9%, natomiast 16,2% odpowiadających na tę propozycję oceniło ją jako przeciętnie interesującą.

Tab. nr 12. Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łądzkiej”.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	7	1,0	1,8
	w małym stopniu	16	2,2	4,1
	w stopniu przeciętnym	38	5,2	9,7
	w dużym stopniu	141	19,4	35,9
	w bardzo dużym stopniu	191	26,3	48,6
	Ogółem	393	54,2	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	332	45,8	
Ogółem		725	100,0	

Z 725 osób biorących udział w badaniach 393 osoby (54,2%) odniosły się do propozycji udziału w wystawie prezentującej najciekawsze zbiory biblioteki klasztornej w Łądzie. Spośród osób, które dokonały oceny tej propozycji aż 84,5% oceniły ją jako interesującą w stopniu dużym lub bardzo dużym, za mało lub bardzo mało interesującą uznało ją 5,9% oceniających, natomiast za interesującą w stopniu przeciętnym - 9,7%.

Tab. nr 13. Udział w symposium *Lenda medii aevi* prezentującym odkryte w ostatnich latach w Łądzie średniowieczne zabytki oraz wyniki przeprowadzonych na ich temat badań.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	15	2,1	5,3
	w małym stopniu	21	2,9	7,5
	w stopniu przeciętnym	47	6,5	16,7
	w dużym stopniu	92	12,7	32,7
	w bardzo dużym stopniu	106	14,6	37,7
	Ogółem	281	38,8	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	444	61,2	
Ogółem		725	100,0	

Jedynie 38,8% osób wypełniających kwestionariusze oceniło tę propozycję kulturalną, spośród oceniających 70,4% zadeklarowało zainteresowanie tym symposium w stopniu dużym i bardzo dużym łącznie, niemal 13% oceniło propozycję jako mało lub bardzo mało interesującą, a prawie 17% uznało ją za przeciętnie interesującą.

Tab. nr 14. Korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztornej księżnicy dzięki nowej aranżacji pomieszczeń bibliotecznych i czytelnii.

		Częstość	Procent	Procent ważnych
Ważne	w bardzo małym stopniu	10	1,4	2,8
	w małym stopniu	18	2,5	5,0
	w stopniu przeciętnym	35	4,8	9,8
	w dużym stopniu	132	18,2	37,0
	w bardzo dużym stopniu	162	22,3	45,4
	Ogółem	357	49,2	100,0
Braki danych	Systemowe braki danych	368	50,8	
Ogółem		725	100,0	

Z 725 osób uczestniczących w badaniach 357 osób (49,2%) odniosło się do propozycji nowego sposobu korzystania z biblioteki dzięki przebudowie infrastruktury biblioteki i nowej aranżacji pomieszczenia czytelnii. Spośród osób, które udzieliły odpowiedzi aż 82,4% osób oceniły tę propozycję jako interesującą w stopniu dużym i bardzo dużym, niemal 10% oceniło ją jako przeciętnie interesującą, a prawie 8% jako interesującą w małym i bardzo małym stopniu łącznie.

Różnice statystycznie istotne wystąpiły między grupami wyodrębnionymi przy uwzględnieniu kryterium wieku w zakresie pięciu propozycji nowych form oferty kulturowej. Są to: 1. obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd ($\chi^2=10,827$, $df=4$, $p<0,05$); 2. obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem *Szlakiem Cysterskim* i *Szlakiem św. Jakuba* ($\chi^2=15,054$, $df=4$, $p<0,01$); 3. Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej ($\chi^2=11,455$, $df=4$, $p<0,05$); 4. Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łądzkiej” ($\chi^2=11,731$, $df=4$, $p<0,05$); 5. Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym *Lenda medii aevi* – średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie, nowe odkrycia, najnowsze badania ($\chi^2=11,115$, $df=4$, $p<0,05$).

Tab. nr 15. Różnice w zakresie stopnia zainteresowania uczestnictwem w nowych formach oferty kulturowej proponowanej przez pocysterskie opactwo w Łądzie z uwzględnieniem kryterium wieku.

Kategorie	Wiek	N	Średnia ranga	Chi-kwadrat	df	p
Zapoznanie się z przygotowawaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji.	poniżej 18 lat	19	147,76	9,853	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	62	183,09			
	od 31 do 45 lat	110	212,07			
	od 46 do 60 lat	117	217,46			
	powyżej 60 lat	103	211,04			
	Ogółem	411				
Obejrzenie planowanej wystawy poświęconej osadnictwu ołęderskiemu i specyficznej kulturze tego osadnictwa w okolicy Łądu	poniżej 18 lat	21	170,98	7,172	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	54	175,87			
	od 31 do 45 lat	120	212,13			
	od 46 do 60 lat	108	208,84			
	powyżej 60 lat	105	212,75			
	Ogółem	408				
Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym <i>Ziemia Łądzka - ziemią gościnną</i> na temat przybycia cystersów do Łądu oraz kolejnych fal osadnictwa w okolicach Łądu	poniżej 18 lat	17	135,32	6,591	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	54	128,25			
	od 31 do 45 lat	84	153,51			
	od 46 do 60 lat	76	160,97			
	powyżej 60 lat	70	158,52			
	Ogółem	301				
Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda	poniżej 18 lat	20	189,88	6,376	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	63	172,32			
	od 31 do 45 lat	115	212,90			
	od 46 do 60 lat	106	196,00			
	powyżej 60 lat	89	196,72			
	Ogółem	393				

Kategorie	Wiek	N	Średnia ranga	Chi-kwadrat	df	P
Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd	poniżej 18 lat	18	133,50	10,827	4	,029
	od 18 do 30 lat	55	145,28			
	od 31 do 45 lat	101	180,19			
	od 46 do 60 lat	87	183,97			
	powyżej 60 lat	77	164,84			
	Ogółem	338				
Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem <i>Szlakiem Cysterskim i Szlakiem św. Jakuba</i>	poniżej 18 lat	21	114,60	15,054	4	,005
	od 18 do 30 lat	58	182,99			
	od 31 do 45 lat	102	181,42			
	od 46 do 60 lat	97	193,81			
	powyżej 60 lat	95	204,49			
	Ogółem	373				
Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej	poniżej 18 lat	18	132,11	11,455	4	,022
	od 18 do 30 lat	53	138,50			
	od 31 do 45 lat	86	177,51			
	od 46 do 60 lat	92	159,85			
	powyżej 60 lat	79	180,58			
	Ogółem	328				
Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łądzkiej”	poniżej 18 lat	20	163,65	11,731	4	,019
	od 18 do 30 lat	57	163,87			
	od 31 do 45 lat	113	195,09			
	od 46 do 60 lat	102	214,96			
	powyżej 60 lat	101	206,31			
	Ogółem	393				
Udział w symposium naukowym zatytułowanym <i>Lenda medii aevi</i> - średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie, nowe odkrycia, najnowsze badania	poniżej 18 lat	16	120,41	11,115	4	,025
	od 18 do 30 lat	57	115,20			
	od 31 do 45 lat	80	144,63			
	od 46 do 60 lat	74	156,87			
	powyżej 60 lat	54	147,20			
	Ogółem	281				
Korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztoru dzięki przystosowaniu do tego odpowiedniego pomieszczenia dla czytelników	poniżej 18 lat	20	173,45	3,501	4	n.i.
	od 18 do 30 lat	59	178,14			
	od 31 do 45 lat	96	173,16			
	od 46 do 60 lat	111	192,36			
	powyżej 60 lat	71	168,29			
	Ogółem	357				

W przypadku propozycji „obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd” różnice statystycznie istotne wystąpiły między osobami w wieku od 18 do 30 lat,

a osobami w wieku 31-45 ($\chi^2=12,215$, $df=1$, $p<0,001$), a także osobami w wieku od 18 do 30 lat, a osobami w wieku 46-60 lat ($\chi^2=16,921$, $df=1$, $p<0,001$). W obu przypadkach grupą, która cechuje się istotnie statystycznie niższym zainteresowaniem omawianą propozycją oferty kulturalnej jest grupa osób w wieku między 18 a 30 rokiem życia.

W zakresie kolejnej propozycji ofert kulturalnej „Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem Szlakiem Cysterskim i Drogą św. Jakuba” różnice w ocenie stopnia zainteresowania tą propozycją wystąpiły między osobami poniżej 18 roku życia, a osobami między 31, a 45 rokiem życia ($\chi^2=7,672$, $df=1$, $p<0,01$); między osobami poniżej 18 roku życia, a osobami w wieku od 46 do 60 lat ($\chi^2=7,652$, $df=1$, $p<0,01$); między osobami w wieku poniżej 18 roku życia, a osobami powyżej 60 lat ($\chi^2=8,695$, $df=1$, $p<0,01$) oraz między osobami w wieku od 18-30 roku życia, a osobami powyżej 60 lat ($\chi^2=7,270$, $df=1$, $p<0,01$). Najmłodszy badani tj. grupa poniżej 18 roku życia, wyrażają istotnie statystycznie niższy stopień zainteresowania udziałem w wystawie poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym aniżeli osoby w wieku 31-45 lat, osoby w wieku 46-60 lat oraz osoby w wieku powyżej 60 roku życia. Ponadto osoby w wieku 18-30 lat istotnie statystycznie mniej są zainteresowani uczestnictwem w w/w formie oferty kulturalnej aniżeli osoby powyżej 60 roku życia.

Różnice w ocenie stopnia zainteresowania udziałem w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej wystąpiły między osobami w wieku między 18 a 30 rokiem życia, a osobami w wieku od 31 do 45 lat ($\chi^2=10,954$, $df=1$, $p<0,01$). Osobami, które istotnie bardziej są zainteresowane uczestnictwem w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej są osoby w wieku 31-45 lat.

Obejrzeniem wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łódzkiej” są istotnie bardziej zainteresowane osoby w wieku 31-45 lat ($\chi^2=11,249$, $df=1$, $p<0,001$); osoby w wieku 46-60 lat ($\chi^2=13,846$, $df=1$, $p<0,001$) oraz osoby w wieku powyżej 60 lat ($\chi^2=7,963$, $df=1$, $p<0,001$), aniżeli osoby w wieku od 18 do 30 lat. Udziałem w sympozjum naukowym *Lenda medii aevi* istotnie częściej były zainteresowane osoby w wieku 46-60 lat aniżeli osoby w wieku od 18 do 30 roku życia ($\chi^2=8,381$, $df=1$, $p<0,01$).

Biorąc pod uwagę kryterium miejsca zamieszkania, należy stwierdzić, że w przypadku propozycji oferty kulturalnej „Zapoznanie się z przygotowywaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji” istotnie częściej wyrażały swoje zainteresowanie udziałem osoby przyjezdne. Identyczna sytuacja wystąpiła w przypadku propozycji „Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda”, gdzie swoje zainteresowanie udziałem częściej wyraziły osoby przyjezdne, różnica między oceną obu grup okazała się statystycznie istotna.

Tab. nr 16. Różnice w zakresie stopnia zainteresowania uczestnictwem w nowych formach oferty kulturowej proponowanej przez pocysterskie opactwo w Łądzie z uwzględnieniem kryterium miejsca zamieszkania.

	rodzaj grupy	N	średnia ranga	U Manna Whitney'a	z	p
Zapoznanie się z przygotowywaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji.	mieszkańcy Łądu	143	183,33	15920,50	-3,054	,002
	osoby przyjezdne	268	218,10			
	Ogółem	411				
Obejrzenie planowanej wystawy poświęconej osadnictwu ołęderskiemu i specyficznej kulturze tego osadnictwa w okolicy Łądu	mieszkańcy Łądu	145	202,73	18811,50	-,245	n.i.
	osoby przyjezdne	263	205,47			
	Ogółem	408				
Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym <i>Ziemia Łądzka – ziemią gościnną</i> na temat przybycia cystersów do Łądu oraz kolejnych fal osadnictwa w okolicach Łądu	mieszkańcy Łądu	130	151,84	11006,00	-,155	n.i.
	osoby przyjezdne	171	150,36			
	Ogółem	301				
Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda	mieszkańcy Łądu	147	180,96	15722,50	-2,371	,018
	osoby przyjezdne	246	206,59			
	Ogółem	393				
Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd	mieszkańcy Łądu	123	157,92	11798,00	-1,796	n.i.
	osoby przyjezdne	215	176,13			
	Ogółem	338				

	rodzaj grupy	N	średnia ranga	U Manna Whitney'a	z	p
Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem Szlakiem Cysterskim i Szlakiem św. Jakuba	mieszkańcy Łądu	133	175,15	14384,00	-1,720	n.i.
	osoby przyjezdne	240	193,57			
	Ogółem	373				
Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej	mieszkańcy Łądu	123	156,22	11589,50	-1,298	n.i.
	osoby przyjezdne	205	169,47			
	Ogółem	328				
Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łódzkiej”	mieszkańcy Łądu	151	198,21	18088,50	-,182	n.i.
	osoby przyjezdne	242	196,25			
	Ogółem	393				
Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym <i>Lenda medii aevi</i> - średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie, nowe odkrycia, najnowsze badania	mieszkańcy Łądu	111	145,05	8985,50	-,709	n.i.
	osoby przyjezdne	170	138,36			
	Ogółem	281				
Korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztoru dzięki przystosowaniu do tego odpowiedniego pomieszczenia dla czytelników	mieszkańcy Łądu	136	183,89	14362,50	-,760	n.i.
	osoby przyjezdne	221	175,99			
	Ogółem	357				

Między grupami wyodrębnionymi z uwzględnieniem kryterium wykształcenia, nie wystąpiły różnice statystycznie istotne w zakresie oceny stopnia zainteresowania udziałem w jakiegokolwiek z propozycji oferty kulturalnej. Szczegóły zostały zawarte w tabeli nr 17.

Tab. nr 17. Różnice w zakresie stopnia zainteresowania uczestnictwem w nowych formach oferty kulturowej proponowanej przez pocysterskie opactwo w Łądzie z uwzględnieniem kryterium wykształcenia.

	wykształcenie	N	Średnia ranga	Chi- kwadrat	df	p
Zapoznanie się z przygotowywaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji	podstawowe	16	206,72	4,895	5	n.i.
	gimnazjalne	23	169,15			
	zasadnicze zawodowe	58	195,41			
	średnie	127	208,21			
	licencjat	21	188,40			
	wyższe	166	215,27			
Ogółem	411					
Obejrzenie planowanej wystawy poświęconej osadnictwu ołęderskiemu i specyficznej kulturze tego osadnictwa w okolicy Łądu	podstawowe	14	218,82	6,889	5	n.i.
	gimnazjalne	20	165,33			
	zasadnicze zawodowe	54	224,91			
	średnie	129	206,49			
	licencjat	24	172,79			
	wyższe	167	204,41			
Ogółem	408					
Udział w sympozjum naukowym zatytułowanym <i>Ziemia Łądzka – ziemią gościnną</i> na temat przybycia cystersów do Łądu oraz kolejnych fal osadnictwa w okolicach Łądu	podstawowe	9	181,06	3,653	5	n.i.
	gimnazjalne	19	141,97			
	zasadnicze zawodowe	40	158,90			
	średnie	95	150,86			
	licencjat	14	121,36			
	wyższe	124	151,11			
Ogółem	301					
Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda	podstawowe	12	227,42	5,501	5	n.i.
	gimnazjalne	20	176,80			
	zasadnicze zawodowe	57	187,19			
	Średnie	126	193,94			
	Licencjat	22	169,25			
	Wyższe	156	207,22			
Ogółem	393					

	wykształcenie	N	Średnia ranga	Chi- kwadrat	df	P
Obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łąd	podstawowe	11	172,23	6,489	5	n.i.
	gimnazjalne	18	139,61			
	zasadnicze zawodowe	43	169,95			
	Średnie	103	172,83			
	Licencjat	20	131,38			
	Wyższe	143	175,85			
Ogółem	338					
Obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem Szlakiem Cysterskim i Szlakiem św. Jakuba	podstawowe	15	192,30	9,315	5	n.i.
	gimnazjalne	22	140,18			
	zasadnicze zawodowe	47	176,37			
	Średnie	114	183,75			
	Licencjat	18	168,00			
	Wyższe	157	200,77			
Ogółem	373					
Udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej	podstawowe	13	178,92	3,178	5	n.i.
	gimnazjalne	21	148,79			
	zasadnicze zawodowe	45	173,07			
	średnie	108	170,02			
	licencjat	19	142,08			
	wyższe	122	161,11			
Ogółem	328					
Obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łądzkiej”	podstawowe	16	202,13	2,125	5	n.i.
	gimnazjalne	18	172,14			
	zasadnicze zawodowe	60	193,46			
	średnie	120	205,68			
	licencjat	21	190,14			
	wyższe	158	194,97			
Ogółem	393					

	wykształcenie	N	Średnia ranga	Chi- kwadrat	df	P
Udział w symposium naukowym zatytułowanym <i>Lenda medii aeui</i> - średniowieczne zabytki dawnego opactwa w Łądzie, nowe odkrycia, najnowsze badania.	podstawowe	7	137,93	7,346	5	n.i.
	gimnazjalne	14	126,50			
	zasadnicze zawodowe	34	151,90			
	średnie	89	136,26			
	licencjat	13	94,12			
	wyższe	124	148,14			
	Ogółem	281				
Korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych klasztoru dzięki przystosowaniu do tego odpowiedniego pomieszczenia dla czytelników	podstawowe	12	160,71	9,861	5	n.i.
	gimnazjalne	21	171,36			
	zasadnicze zawodowe	45	203,83			
	Średnie	122	192,02			
	Licencjat	20	172,60			
	Wyższe	137	162,95			
	Ogółem	357				

4. PODSUMOWANIE

Wyniki zainteresowania poszerzeniem kulturalnej oferty bez wymieniaania konkretnych ich form wskazują, że osoby odwiedzające łądzki klasztor chętnie spędziłyby tu więcej czasu. Spośród 725 osób biorących w badaniach ustosunkowało się do tej propozycji 534 osoby (85,4% ankietowanych). Spośród osób, które odniosły się do tego pytania, aż 86,3% zadeklarowało chęć skorzystania z poszerzonej oferty kulturalnej, podczas gdy jedynie 13,7% nie wyraziło takiej chęci.

Analiza wyników dotyczących konkretnych propozycji kulturalnych wskazuje na wyraźne różnice w uznawaniu ich za interesujące. Propozycje, do których respondenci odnosili się najrzadziej to sympozja naukowe. Symposium *Lenda medii aeui* zostało ocenione jedynie przez 38,8% wypełniających ankietę, a symposium *Ziemia Łądzka – ziemią gościnną* zostało ocenione przez 41,5% respondentów. Ilość osób oceniających sympozja jako interesujące w dużym i bardzo dużym stopniu łącznie było odpowiednio 70,4% w przypadku symposium *Lenda medii aeui* i 76,0% w przypadku symposium *Ziemia Łądzka – ziemią gościnną*. Obserwuje się znaczącą różnicę w ocenie nowych propozycji w formie wystaw i w formie sympozjów.

Respondenci odnoszą się znacznie częściej do propozycji wystaw. Wszystkie wystawy (oprócz tej, która prezentuje interregionalne kontakty przebiegające przez Łądzkę ocenionej przez 46,6%) są oceniane na poziomie 54-56%. Spośród dziesięciu nowych propozycji kulturalnych ocenianych łącznie jako interesujące w dużym i bardzo dużym stopniu najwyższe noty, zawsze powyżej 80% otrzymu-

ją nowe propozycje w formie wystaw (najwyższa ocena 85,0%, najniższa ocena w kategorii interesujących i bardzo interesujących propozycji to 82,5%). Podczas gdy sympozja oceniane są jako interesujące w stopniu dużym i bardzo dużym na poziomie 70,4 % i 74,0%. Nieco więcej ocen niż w przypadku sympozjów, lecz znacznie mniej niż w przypadku wystaw, otrzymała propozycja przedstawienia teatralnego – jedynie 45,2% odniosło się do tej propozycji. Z kolei propozycja nowego sposobu korzystania ze zbiorów bibliotecznych była oceniana częściej niż przedstawienie teatralne, lecz poniżej niemal wszystkich wystaw. Do tej propozycji bibliotecznej odniosło się 49,2% uczestników badania.

Spśród propozycji uznanych przez respondentów za mało i bardzo mało interesujące znajdują się sympozjum *Lenda medii aevi*, sympozjum *Ziemią Łądzka – ziemią gościnną*, przedstawienie teatralne i nowa forma korzystania z biblioteki klasztornej. Oceny tych propozycji odpowiednio kształtują się na poziomie: 13,0%, 8,4%, 8,9% i 10,0%. Propozycje te w większości uzyskują także stosunkowo więcej ocen „średnio interesujące” niż propozycje wystaw.

Uprawnionym będzie więc stwierdzenie, iż znacznie efektywniejsze będzie przygotowanie nowych propozycji w formie wystaw, które wydają się odbiorcom bardziej interesujące, ponadto ich ekspozycja może być długotrwała, a w związku z tym obejrzana przez stosunkowo dużą liczbę osób. Propozycje w formie sympozjów naukowych wydają się ważne, ale skierowane do wąskiego grona szczególnie zainteresowanych osób i ze względu na określony czas ich trwania nie można oczekiwać licznego udziału, szczególnie jeśli chodzi o osoby spoza okolic Łądu. Wydaje się, że analogicznie przedstawia się sytuacja w przypadku przedstawienia teatralnego, choć tu istnieje możliwość wielokrotnego zaprezentowania spektaklu – inaczej niż ma to miejsce w przypadku sympozjów.

Na osobną uwagę zasługują dwie propozycje związane z biblioteką klasztorną. Wystawa prezentująca najcenniejsze zbiory biblioteki została oceniona przez 54,2% osób, spośród których aż 84,5% oceniło tę propozycję jako interesującą i bardzo interesującą. Pomimo tego, że korzystanie ze zbiorów biblioteki wydaje się stosunkowo nieatrakcyjne i w odróżnieniu od innych propozycji domaga się czynnego zaangażowania wymagającego większego trudu ze strony odbiorcy, do propozycji tej odniosło się aż 49,2% uczestników badań, oceniając ją na wysokim poziomie atrakcyjności – łącznie 82,4% ocen interesujących w stopniu dużym i bardzo dużym.

Wydaje się więc, że oprócz nowych propozycji będących stosunkowo łatwymi w odbiorze (propozycje w formie wystaw), nie powinno się zaniedbywać infrastrukturalnych adaptacji umożliwiających realizację propozycji bibliotecznych. Rokują one bowiem nadzieję na sprowadzenie do Łądu nowej kategorii odbiorców oferty kulturalnej – osób, które zechciałyby tu spędzić kilka dni. Turyści ci, korzystając z walorów przyrodniczych Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego, mogliby jednocześnie skorzystać z bogatych zbiorów klasztornej biblioteki, odpocząć od pędu życia i odnowić się duchowo lub prowadzić pracę naukową.

Analiza przeprowadzonych badań wskazuje, że wykształcenie nie różnicuje grupy badanych osób pod względem zainteresowania uczestnictwem w nowych formach oferty kulturowej proponowanej przez pocysterskie opactwo w Łądzie. Czynnikiem różnicującym badanych pod względem zainteresowania uczestnictwem w nowych formach oferty kulturowej okazał się wiek badanych.

Różnice wystąpiły w zakresie takich propozycji jak: obejrzenie wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łądz; obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem *Szlakiem Cysterskim* i *Szlakiem św. Jakuba*; udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej; obejrzenie wystawy poświęconej „skarbowi biblioteki łądzkiej”; udział w sympozjum naukowym zatytułowanym *Lenda medii aevi*.

W przypadku propozycji: obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom świadczącym o interregionalnych kontaktach między Wschodem i Zachodem, Północą i Południem, które przechodziły przez Łądz; obejrzenie wystawy poświęconej Europejskim Szlakom Kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem związanych z Łądem *Szlakiem Cysterskim* i *Szlakiem św. Jakuba*; udział w przedstawieniu teatralnym poświęconym św. Katarzynie Aleksandryjskiej, zarysowała się tendencja, że im osoby młodsze, tym przejawiały mniejsze zainteresowanie udziałem w wymienionych formach oferty kulturowej. Odwrotnie jest w przypadku pozostałych form oferty kulturowej.

Miejsce zamieszkania tylko w niewielkim stopniu różnicuje osoby badane pod względem zainteresowania udziałem w ofercie kulturowej. W przypadku propozycji oferty kulturalnej: zapoznanie się z przygotowywaną ekspozycją nowoodkrytego fresku św. Katarzyny Aleksandryjskiej i wystawą ukazującą metody i poszczególne etapy jego konserwacji istotnie częściej wyrażały swoje zainteresowanie udziałem osoby przyjezdne. Identyczna sytuacja wystąpiła w przypadku propozycji: obejrzenie planowanej wystawy archeologicznej poświęconej zabytkom odnalezionym na grodzisku Lenda, gdzie swoje zainteresowanie udziałem częściej wyraziły osoby przyjezdne.

Analiza powyższych badań wskazuje, że wszystkie nowe propozycje kulturalne są postrzegane przez większość turystów jako interesujące. Różnice polegają jedynie na stopniu atrakcyjności nowych ofert. Wydaje się, że kierunek rozwoju proponowanej w łądzkim klasztorze oferty kulturalnej wychodzi dobrze naprzeciw oczekiwaniom odbiorców, którzy są bardzo zainteresowani poszerzeniem tej oferty.

THE POST-CISTERIAN ABBEY IN ŁĄD AS A CULTURAL CENTRE.
AN ANALYSIS OF RECIPIENTS' EXPECTATIONS

Summary

This article is the second one of the „The Post-Cisterian Abbey in Łąd as a Cultural Centre” series. The first appeared in the 3rd issue of 2014 „Seminare”. It presents the results of research on tourists’ interest in new cultural propositions and sums up potential recipients’ assessment of the ten new cultural offers. The new propositions include scientific symposia, theatrical performances, exhibitions and a new formula of presenting the library sources.

Keywords: Cistercians, abbey, cultural offer, monument, Łąd on Warta, monument of history

Nota o Autorze: ks. dr Ryszard F. Sadowski SDB, w latach 2010-2013 rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie, adiunkt w Katedrze Antropologii Środowiskowej w Instytucie Ekologii i Bioetyki UKSW w Warszawie. W badaniach naukowych koncentruje się wokół zagadnień związanych z filozoficzną refleksją nad kryzysem ekologicznym oraz rolą religii w przewyciężaniu tego kryzysu.

Nota o Autorze: dr Bartłomiej Skowroński, adiunkt w Katedrze Psychopedagogiki Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie. Zainteresowania intelektualne Autora skupiają się wokół zagadnień związanych z niepełnosprawnością, niedostosowaniem społecznym, w szczególności z resocjalizacją w środowisku otwartym, ale również wartościami i duchowością młodzieży.

Słowa kluczowe: cystersi, opactwo, oferta kulturowa, zabytek, Łąd nad Wartą, Pomnik Historii